

UDK: 05.930(497.5) ČSP(045)
Pregledni članak
Primljeno: 1.9.1999.

U povodu 30. obljetnice izlaženja Časopisa za suvremenu povijest (1969.-1999.)

BOSILJKA JANJATOVIĆ

Hrvatski institut za povijest, Zagreb, Republika Hrvatska

U povodu tridesete obljetnice izlaženja *Časopisa za suvremenu povijest* u članku se analiziraju osnovni podaci o toj publikaciji Hrvatskog instituta za povijest koja je po redovitosti izlaženja, po angažiranju suradnika iz zemlje i inozemstva, po obradi mnogobrojnih tema iz prošlosti Hrvatske i hrvatskog naroda od sredine 19. s težištem na 20. stoljeću značajna historiografska edicija, priznata i u domovini i u inozemstvu.

Hrvatska historiografija uvijek je imala i ima relativno mnogo časopisa i zbornika - bilo onih koji su u cjelini namijenjeni povijesnim temama, bilo onih koji su povremeno progovarali o prošlosti. Među prvima, u 19. stoljeću valja navesti *Kolo* Matice hrvatske, *Kukuljevićev Arkiv za jugoslavensku povijestnicu* i *Starine* Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, danas Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti; od njih se i danas objavljuju *Kolo* i *Starine*, a stogodišnju tradiciju ima i *Arhivski vjesnik* Hrvatskoga državnog arhiva (prije *Vjesnik*).

U naše vrijeme pojavio se niz novih udruženja i institucija koje objavljuju svoja glasila, npr. glasila ogranaka Matice hrvatske i instituta te zavoda Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti kao i regionalnih arhiva (Dubrovnik, Rijeka, Zadar, itd.) te nekih muzeja. Od onih koji su se pojavili u posljednjih pola stoljeća valja svakako spomenuti *Historijski zbornik* (današnjega) Društva za hrvatsku povijest (izlazi od 1948.) i *Vjesnik* (današnjega) *Državnog arhiva u Rijeci* (izlazi od 1952.), kao i *Radove* Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu (izlaze od 1971. godine).

U red historiografskih časopisa nastalih u naše vrijeme spada i *Časopis za suvremenu povijest* (današnjega) Hrvatskog instituta za povijest. Taj je časopis ugledao svjetlo dana prije tri desetljeća, a do danas se afirmirao kao jedno od najznačajnijih glasila hrvatske povijesne znanosti.

Početkom 1969., u tadašnjem Institutu za historiju radničkog pokreta Hrvatske (osnovanom u jesen 1961.), u njegovu Znanstvenom odjelu, sazrela

je spoznaja da usredotočenost na istraživanje položaja i strukture radništva i njegovih političkih i sindikalnih organizacija - od prvih socijaldemokratskih organizacija do Komunističke partije - ne može dati odgovore niti na složenost tog pokreta, a niti na udio radništva u povijesti Hrvatske i hrvatskog naroda.¹ Uz to u Institutu se i ranije i tada obrađivalo razdoblje Drugoga svjetskog rata, a također i druge teme iz hrvatske nacionalne povijesti - npr. problemi gospodarske povijesti, kulturna problematika i to u razdoblju od sredine 19. s težištem na 20. stoljeću.² Na temelju te spoznaje nastala je zamisao da se u novomu institutskom glasilu (nakon deset brojeva časopisa *Putovi revolucije*, pokrenutog u Institutu 1963. i objavljivanog zaključno s 1967. godinom) prezentiraju rezultati istraživanja mnogobrojnih tema hrvatske nacionalne suvremene povijesti, tj. za razdoblje od sredine 19. stoljeća sve do suvremenosti. Bila je to svojevrsna anticipacija promijenjenog imena Instituta u ožujku 1990. godine u Institut za suvremenu povijest, pa čak u određenoj mjeri, bez obzira na značajno proširivanje istraživanja, i nove promjene institutskog imena u Hrvatski institut za povijest početkom 1996.

Tako je opredjeljenje o proučavanju hrvatskoga radništva i njegovih političkih i sindikalnih organizacija kao dijela nacionalne povijesti te potreba za proširenjem znanstvenog istraživanja drugih sastavnica prošlosti Hrvatske i hrvatskog naroda i njihovih odnosa s drugim narodima 1969. godine rezultiralo pokretanjem *Časopisa za suvremenu povijest*, koji danas, 1999. bilježi trideset godina redovitog izlaženja.³ U tih trideset godina *Časopis* je, bez obzira na mijene i preobražaje koje je prošao, ne samo redovito glasilo Instituta (od 1982. godine izlazi također redovito kao drugo institutsko glasilo - časopis *Povijesni prilozi*), nego je i jedan od značajnih časopisa hrvatske historiografije, poznat i u inozemstvu, ne samo po redovitosti izlaženja nego i po obradi mnogih bitnih tema hrvatske povijesti te odnosa Hrvatske i Hrvata s drugim susjednim narodima tijekom 19. i 20. stoljeća.⁴

Od početka izlaženja *Časopis* je nastojao biti, bio je i jest smotra dostignuća rezultata istraživanja na mnogobrojnim institutskim projektima,

¹ Valja reći da je potreba širih i složenijih istraživanja nacionalne i opće povijesti od pojave radničkog pokreta do 1945. godine bila izražena već i u prvim godinama djelovanja Instituta, u doba njegova osnivanja i pokretanja prvoga časopisa *Putovi revolucije*. Usp. *Putovi revolucije*, 1.-2./1963., str. 5.-10.

² Vidi: *Časopis za suvremenu povijest* (ČSP), br.1-2/1969., str. 1.

³ Prigodnim napisima obilježena je u *Časopisu* deseta i dvadeseta godišnjica, a osvrt na djelatnost Uredničkog odbora i rezultate *Časopisa* dani su i 1982. u sklopu osvrta na rad Instituta u cjelini. Usp. Urednički odbor (I. JELIĆ), *Deset godina Časopisa za suvremenu povijest*, 1/1979., 5.-6.; Zlatko ČEPO, *Dva decenija Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske*, 1/1982., 53.-57.; Dalibor ČEPULO, Vlado OŠTRIĆ, Katarina SPEHNJAK, *Dvadeset godina "Časopisa za suvremenu povijest"*. Sadržaj XI.-XX./11(1) - 20(3), 1979.-1988., 3./1988., 161.-189.; (Vlado OŠTRIĆ), *Dvadeset godina "Časopisa za suvremenu povijest"*, 1.-3/1989., bez oznake str.; Marija SENTIĆ, *Dvadeset godina "Časopisa za suvremenu povijest"*. Periodične publikacije za koje Biblioteka Instituta za suvremenu povijest zamjenjuje *Časopis za suvremenu povijest*, 1.-3-/1989., 263.-273.

⁴ Usp. M. SENTIĆ, *Dvadeset godina*, n. dj.

među kojima su u prvih dvadeset godina prevladavale teme iz povijesti radničkog pokreta Hrvatske od njegovih početaka do 1941., iz razdoblja Drugoga svjetskog rata, a od polovice sedamdesetih i od poraća do suvremenosti⁵ prevladavale su teme hrvatske nacionalne povijesti (povijesti Vojne krajine, razvoja građanskih političkih stranaka, povijesti Katoličke crkve, itd.).

Valja istaknuti da se tijekom trideset godina u *Časopisu* objavljuju prilozi zaposlenika Instituta kao i suradnika iz cijele Hrvatske pa i inozemstva; to znači da su se uz pomoć *Časopisa za suvremenu povijest* uz poznata imena hrvatske i svjetske historiografije afirmirali i mnogobrojni djelatnici Instituta kao i drugi mladi znanstvenici iz Hrvatske, pa i inozemstva. Uz njih su na stranicama *Časopisa* objavljivali radove i stručnjaci drugih profila od politologa do pravnika, čime je iskazano zanimanje za interdisciplinarnost u istraživanju prošlosti Hrvatske i hrvatskog naroda u spomenutom razdoblju.⁶

Uz rasprave i članke s problematikom iz hrvatske povijesti, pa i opće povijesti, za razdoblje od sredine 19. st. i u 20. st. *Časopis* je nastojao promicati i razne druge priloge i u tematskom i u metodskom pogledu. Pozornost je posvećivao problemima historiografije kao znanstvene discipline s područja humanističkih i društvenih znanosti, a rezultati su bili mnogi radovi: npr. prilozi o problemima metodologije povijesne znanosti, izvještaji o znanstvenim rezultatima, o dosezima i problemima istraživanja pojedinih tema, informativni prikazi i bilješke o historiografskoj produkciji u Hrvatskoj i u inozemstvu, kritički osvrti i recenzije dostignuća u hrvatskoj i inozemnoj historiografiji i povijesnoj publicistici. Urednički odbori *Časopisa* poticali su i rasprave, pa i polemike o mnogim kontroverznim rezultatima kako historiografije tako i povijesne publicistike ne samo s područja Hrvatske nego i iz inozemstva. Objavljivano je i kritički obrađeno relevantno arhivsko i drugo gradivo te veći broj bibliografija, a na stranicama *Časopisa* tiskana su i sjećanja sudionika događaja. U *Časopisu* su dakle objavljivane sve vrste znanstvenih i stručnih radova s područja historiografije. Sve te vrste priloga uglavnom su se zadržale tijekom svih proteklih trideset godina *Časopisa*.

Dakako, tijekom tog razdoblja *Časopis* je u mnogome odražavao promjene u Institutu kao i promjene u hrvatskom društvu; hrvatska je historiografija i u tom razdoblju bila odraz društvenih tokova, promjena i kontroverzi pa je i *Časopis* kao institutsko glasilo i kao Institut u cjelini prolazio kroz te procese.⁷

⁵ Usp. suplement *Časopisa - Proučavanje povijesti socijalističke izgradnje u Hrvatskoj*; autori su dr. Zdravko TOMAC i Lydia SKLEVICKY; objavljen u br. 2/1978., vidi i L. SKLEVICKY, *Pregled rezultata rada na istraživanju povijesti socijalističke izgradnje*, br. 1/1982., 89.-97.

⁶ U prvih deset godina u *Časopisu* je sudjelovalo 133 autora, od čega osam iz inozemstva; u sljedećih deset bilo ih je 159 (od čega petnaest iz inozemstva), a od tada do danas 118 (od čega devet iz inozemstva). Usp. (Vlado OŠTRIĆ), *Dvadeset godina*, n. dj.; Stjepan MATKOVIĆ, *Bibliografija Časopisa za suvremenu povijest 1969.-1999.*

⁷ Usp. (Z. ČEPO, Marijan RASTIĆ, V. OŠTRIĆ), *Deset godina Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske*, ČSP, br. 1/1972., str. 229.-235; Z. ČEPO, *Dva decenija*, n.

Te mijene pokušat ćemo ovdje pokazati u prikazu sastava i djelatnosti Uredničkih odbora; prema promjenama na dužnosti glavnoga i odgovornog urednika (od početka 1982. do kraja 1990. tu su dužnost obavljala po dva djelatnika Instituta) mogu se uočiti četiri razdoblja, iako je u mnogo čemu *Časopis* zadržao kontinuitet u spomenutoj orijentaciji prezentiranja rezultata istraživanja znanstvenika iz Instituta kao i objavljivanja priloga povjesničara izvan kuće, iz Hrvatske i iz inozemstva.

1. Razdoblje 1969. - 1981.

U prvom Uredničkom odboru, od 1969. do kraja 1981., glavni i odgovorni urednik *Časopisa* bio je dr. Ivan Jelić, dugogodišnji rukovoditelj Znanstvenog odjela Instituta, koji je u tih trinaest godina u mnogome dao svoje obilježje radu Uredničkog odbora, obavljajući sam i bez posebna honorara najveći broj poslova - od poticanja na suradnju ne samo članova Instituta nego i povjesničara i znanstvenika srodnih disciplina iz Hrvatske i inozemstva do suradnje s tehničkim osobljem.

U tom su prvom Uredničkom odboru od djelatnika Instituta bili još dr. Dušan Bilandžić, tada direktor Instituta, kasnije redovni profesor na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu i akademik - redoviti član Jugoslavenske, danas Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te dr. Miroslava Despot, znanstvena savjetnica. U Uredničkom odboru bili su izvan Instituta prof. dr. Mirjana Gross, tada redovni profesor na Filozofskom fakultetu (Odsjek za povijest) u Zagrebu, te sad pokojni prof. dr. Bogdan Krizman, redoviti profesor na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Ta orijentacija na okupljanje članova uredništva izvan Instituta i to poznatih i istaknutih povjesničara uglavnom je ostala konstanta tijekom dvadeset godina djelovanja Uredničkog odbora *Časopisa*. Kad je D. Bilandžić 1971. zbog odlaska na novu dužnost napustio mjesto direktora Instituta u Urednički je odbor izabran prof. dr. Hrvoje Matković, savjetnik u Zavodu za školstvo SR Hrvatske u Zagrebu. U 1971. imenovan je u Urednički odbor vršitelj dužnosti direktora Instituta Zlatko Čepo, a 1974. godine, nakon odlaska M. Despot u mirovinu dr. Bosiljka Janjatović, tada znanstvena asistentica.

Tako sastavljen Urednički odbor djelovao je sve do kraja 1981. godine. Tada je zbog javne političke kritike svojih tekstova "Koncentracioni logori" i "Teror okupatorsko-ustaške vladavine"⁸, u kojima je naveo znatno manji broj žrtava logora Jasenovac od tada važećih službenih procjena, glavni urednik *Časopisa*, I. Jelić bio prisiljen dati ostavku na sve rukovodeće dužnosti u Institutu.

dj.; *Institut za suvremenu povijest. U povodu tridesete obljetnice, ČSP*, 1.-3-/1991., str. 263.-268.

⁸ Tekstovi su objavljeni u *Enciklopediji hrvatske povijesti i kulture*, Zagreb 1980.

Uz članove Uredničkog odbora ovdje valja spomenuti i dugogodišnjeg lektora i korektora Dragu Dujmića, tehničku urednicu Milenu Mihalinec i Marijana Jevšovara, zaduženog za grafički izgled *Časopisa*; oni su bez sumnje kao vrsni stručnjaci u svom poslu pridonijeli izgledu i tehničkoj kvaliteti *Časopisa*.⁹

U tih prvih trinaest godina iz tiska je izišlo 37 brojeva časopisa, objavljena su 33 sveska (bilo je nekoliko dvobrojeva) na oko 7000 stranica. Od 1971. *Časopis* je počeo izlaziti tri puta godišnje, a taj se broj zadržao sve do danas. Redovitost izlaženja, uz poneko zakašnjenje, bila je i tada i danas odlika *Časopisa*. Početkom 1979., u desetoj godini izlaženja, promijenjen je donekle izgled naslovne stranice s tim što su od tog vremena na njoj najavljivani važniji prilozi i rubrike.

U prosjeku je pojedini svezak imao oko 200 stranica, a mnogi i preko 300. Bili su to brojevi 1/1975., 1/1976. i 1/1977. Problematika prvog od spomenutih, br. 1/1975. je *Talijanski iredentizam i jadransko pitanje*. Na 336 stranica objavljeno je deset priloga iz pera tada najpoznatijih stručnjaka u obradi te tematike i to: akademika Dragovana Šepića (koji je napisao dva priloga), prof. dr. Bogdana Krizmana, dr. Milice Kacin Wohinz iz Inštituta za zgodovino delavskega gibanja i dr. Janka Jerija iz Ljubljane, Vojmira Kljakovića i Fabijana Trge iz Vojnoistorijskog instituta iz Beograda, dr. Marija Mikolića iz Pule te prof. dr. Budislava Vukasa s Pravnog fakulteta iz Zagreba, danas suca Međunarodnog suda u Den Haagu. Uz te priloge tiskana je i relativno opsežna bibliografija o navedenoj problematici koju je sastavio Vlado Oštrić.¹⁰ Bili su to prilozi koji su s jedne strane govorilo o rezultatima dotadašnjih istraživanja ne samo u hrvatskoj historiografiji nego i u inozemstvu, a s druge su strane dali odgovore na dvojbe te otvorili nova istraživačka pitanja. U br. 1/1976. objavljena je Bibliografija radova o jugoslavenskom selu i poljoprivredi, u kojoj je najznačajnije mjesto imalo hrvatsko selo. Gradivo o Prvom kongresu kulturnih radnika Hrvatske održanom u Topuskom 1944. godine bilo je objavljeno kao poseban prilog tog broja *Časopisa*. Broj 1/1977. na ukupno 228 stranica bio je posvećen temi *Jugoslavensko-austrijski odnosi i problemi položaja slovenske i hrvatske manjine u Austriji*. Objavljeno je deset priloga i to također istraživačkih radova poznatih stručnjaka iz tog područja: B. Krizmana, dr. Tone Zorna (tri priloga), Dušana Nećaka i Janeza Stregara iz Ljubljane te dr. Mirka Valentića (tri priloga) i B. Vukasa. Uz te priloge s tematikom povijesti odnosa Kraljevine Jugoslavije i Republike Austrije tijekom razdoblja između dvaju svjetskih ratova do povijesti gradiš-

⁹ D. Dujmić je lektorirao *Časopis* do smrti 1991., a M. Mihalinec, inače dugogodišnja djelatnica Instituta, bila je tehnička urednica do br. 1/1994., do prijelaza na računalni prijelom, dok je još i danas u upotrebi grafička oprema *Časopisa* koju je izradio pokojni M. Jevšovar.

¹⁰ Naslove priloga vidi u: S. MATKOVIĆ, *Bibliografija*, n. dj.

ćanskih Hrvata te suvremenih odnosa između Austrije i Jugoslavije, objavljeni su i izabrani *Dokumenti* kao i *Bibliografija radova* o toj problematici.¹¹

Pojedini su brojevi *Časopisa* u tih trinaest godina bili posvećeni godišnjicama istaknutih ličnosti iz povijesti radničkog pokreta i Komunističke partije i hrvatske ljevice, npr. Josipa Broza Tita, Augusta Cesarca, Miroslava Krleže i Ivana Krndelja, ali i obljetnicama iz hrvatske nacionalne povijesti u rasponu od 30. godišnjice pobjede nad fašizmom do 40. godišnjice početka narodnooslobodilačkog rata. Te su obljetnice obilježene raspravama i člancima te bibliografijama.

Kao što je već spomenuto u *Časopisu* je značajna pozornost posvećena objavljivanju radova članova Instituta s temama od početaka hrvatskoga radničkog pokreta, pojave i djelovanja Komunističke partije, povijesti sindikalnog djelovanja do razdoblja narodnooslobodilačkog rata tijekom Drugoga svjetskog rata. No, nemala je pozornost usmjerena i na obradu novije nacionalne povijesti: Istaknut ćemo tematske blokove u brojevima 1/1970. i 1/1972. posvećene politici građanskih stranaka u Hrvatskoj do 1941. godine, iako je takvih tema bilo i u drugim brojevima. Takve su priloge najviše radili vanjski članovi Uredničkog odbora, ali i drugi povjesničari iz Hrvatske i inozemstva, od akademika Ljube Bobana i prof. dr. Hodimira Sirotkovića iz Hrvatske do dr. Janka Pleterskog iz Slovenije i dr. Tomislava Iška iz Bosne i Hercegovine. Od djelatnika Instituta o toj tematici najviše su pisali dr. Vera Ciliga i dr. M. Valentić.¹²

Kritika dosegnutih rezultata i kontroverzi objavljivana je i u posebno uvedenim rubrikama *Diskusija* i *Polemika*: teme su uglavnom bile različita mišljenja o problemima povijesti radničkog pokreta, ali i o bitnim pitanjima hrvatske nacionalne povijesti. Iz tih rasprava i polemika ovdje ističemo kritiku *Istorije Jugoslavije*, napose njezina dijela o povijesti 19. i 20. stoljeća koji su napisali prof. dr. Milorad Ekmečić s Filozofskog fakulteta iz Sarajeva i dr. Vladimir Dedijer, akademik iz Beograda, član Srpske akademije nauka, ne poštujući rezultate hrvatske historiografije ni znanstvene metode u utvrđivanju povijesnih činjenica, što je rezultiralo iskrivljavanjem povijesnih danosti.¹³ Kritiku pristupa u obradi ovog razdoblja, faktografske rekonstrukcije odnosno netočnosti i dakako interpretacije hrvatske povijesti u toj knjizi započeo je na stranicama *Časopisa* dr. Petar Strčić s osvrtom na povijest Istre¹⁴ u br. 1/1973., a nastavljena je s posebnom *Aktualnom temom Časopisa*, koja je objavljena u br. 2/1973. U toj su kritičkoj raspravi sudjelovali M. Gross, V. Ciliga, B. Krizman, H. Matković, Stanislava Koprivica-Oštrić, Zorica Stipetić, I. Jelić i Slobodan Žarić te su se osvrnuli na interpretacije ideje jugoslaven-

¹¹ Na i. mj.

¹² S. MATKOVIĆ, *Bibliografija*, n. dj.

¹³ Uz spomenute M. EKMEČIĆA i V. DEDIJERA autori *Istorije Jugoslavije* su Ivan BOŽIĆ i Sima ČIRKOVIĆ; knjiga je objavljena 1972. u Beogradu, u izdanju "Prosvete".

¹⁴ Primjedbe na tekst o Istri u drugoj polovici XIX. st. u "Prosvetinoj" *Istoriji Jugoslavije*, str. 193.-210.

stva, hrvatske povijesti 19. stoljeća općenito, na faktografske pogreške koje su rezultirale i neznanstvenim interpretacijama, kao i na prikaze komunističkog pokreta, narodnooslobodilačkog pokreta te bitnih procesa u području kulture.

U ovom razdoblju posvećena je značajna pozornost problemima metodologije povijesne znanosti u rubrikama *Problemi metodologije historije* i *Obavijesti o problemima metodologije historije*. Ponajviše je s takvim prilogima sudjelovala M. Gross, dajući u njima kritičke prikaze razvoja historijske znanosti u Europi i u svijetu.¹⁵

U rubrici *Ocjene i prikazi* Urednički odbor je nastojao pratiti relevantnu povijesnu literaturu kako znanstvenu tako i publicistiku. Bilo je tu i informativnih i kritičkih, pa i polemičkih priloga o dosezima literature, a uredništvo je nastojalo da ta rubrika više prati recentnu literaturu, a manje volju istraživača da kritički preispituju rezultate i pokušaju trasirati putove i perspektive.

II. Razdoblje 1982. - 1988.

Nakon prisilne ostavke I. Jelića na dužnost glavnoga i odgovornog urednika u jesen 1981. promijenjen je donekle i sastav Uredničkog odbora, kao i raspored dužnosti. Odgovornim urednikom je imenovan dr. Zlatko Čepo, direktor Instituta, a glavnim urednikom je postala dr. Bosiljka Janjatić, tada znanstvena suradnica u Institutu.

Ponovno je izabran u Urednički odbor dr. D. Bilandžić, a dr. H. Matković ostao je i dalje njegovim članom i to do početka 1984. Novi članovi Uredničkog odbora postali su dr. Z. Stipetić i Vlado Oštrić, djelatnici Instituta, kao i general-potpukovnik Fabijan Trgo, načelnik Vojnohistorijskog instituta iz Beograda. Urednički odbor je imao takav sastav do početka 1984., kad je izabran dr. Marijan Maticka s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Početkom 1986. u Urednički odbor je imenovana mr. Lydia Sklevicky, djelatnica Instituta. Takav sastav Uredničkog odbora je ostao do smrti dr. Z. Čepe u proljeće 1988. godine.¹⁶

U šest godina, od br. 1/1982. do br. 2/1987., kad su urednici bili Z. Čepo i B. Janjatić, koji su također posao obavljali bez posebnog honorara,

¹⁵ Takvi su npr. članci *Opravdanja tradicionalne historije i počeci njene krize potkraj 19. i na početku 20. stoljeća*, br. 1/1974.; *Historija i društvene znanosti*, br. 2/1979.; *O novim pristupima istraživanju revolucija*, br. 2-3/1976.; *Na putu k budućoj historijskoj znanosti*, br. 2/1977., itd. No, sudjelovali su i drugi autori, među njima npr. i dr. Ivo Goldstein, sada izvanredni profesor Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Odsjek za povijest. Usp. o tome Josip KLJAJIĆ, *Pregled radova o problemima metodologije historije objavljenih u periodu 1970.-1980. g. u Časopisu za suvremenu povijest i Treći program Radio-Beograda*, u: *Slavonski povijesni zbornik*, 25/1988., 123.-145. Ovdje su iz *Časopisa* uzeta u obzir takva 42 priloga. Usp. S. Matković, *Bibliografija*, n. dj.

¹⁶ I u tom su razdoblju lektor i korektor, tehnička urednica i grafički dizajner bili - spomenuti D. Dujmić, M. Mihalinec i M. Jevšovar.

objavljeno je 17 svezaka *Časopisa* s ukupno oko 3.300 stranica. Prosječno je pojedinačni broj imao od oko 190 do 240 stranica.

U to su se vrijeme više nego prije počele javljati financijske teškoće u izdavanju *Časopisa*; no, još uvijek su bili, istina malo, honorirani autorski prilozima. Promijenjeni su i uvjeti objavljivanja članaka u *Časopisu*. Naime, prema nalogu Referalnog centra Sveučilišta u Zagrebu i odlukama tadašnje republičke Samoupravne interesne zajednice (SIZ) za znanost, odnosno njezine Komisije za časopise, uvedene su najprije informacijske kartice (tzv. bazične kartice) za svaku raspravu i članak na kojima je osim decimalne klasifikacije i kategorizacije članaka (izvorni znanstveni članak, pregledni članak, prethodno priopćenje) objavljen i sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku, što je znatno poskupljivalo izdavanje.

Zatim je od početka 1983. uvedena i nova prezentacija svih priloga (osim ocjena i prikaza), tako da je u zaglavlju navedena decimalna klasifikacija tematike, kategorizacija članaka - izvorni ili pregledni članak te prethodno priopćenje, datum primitka u uredništvo i kratki sažetak na hrvatskom jeziku; na kraju priloga - članka dodan je i sažetak na engleskom jeziku. Na naslovnoj stranici uvedena je i tzv. manžeta, tj. objavljuvani su podaci o godištu, svesku, broju stranica i godini izlaska *Časopisa*, a gotovo isti podaci tiskani su i na hrptu sveska; na vrhu pojedine stranice *Časopisa* otisnuti su podaci o imenu i prezimenu autora, naslovu članka (zbog prostora uglavnom skraćeni) i svesku i godištu *Časopisa*. Time je *Časopis* prilagođen uređivanju znanstvenih časopisa koje je financirao republički SIZ znanosti, iako su ostale rubrike uvedene prije rasprava i članaka do građe te ocjena i prikaza. Tako je ostalo, uz manje preinake, sve do danas.

Ovdje valja napomenuti da je decimalnu klasifikaciju tematike utvrđivala, također besplatno, Marija Sentić, rukovoditeljica institutske Biblioteke. Rečenu kategorizaciju članaka na prijedlog recenzenata određivao je Urednički odbor, odnosno glavni i odgovorni urednici. U to se vrijeme posebna pozornost počela posvećivati propisu Komisije za časopise republičkog SIZ-a znanosti o pisanoj recenziji (bile su dvije) i to ne samo od članova Uredničkog odbora; o tome je Komisija vodila određen nadzor, a izvršavanje je postavljeno kao jedan od uvjeta izdavanja.

Kao prvi broj u vrijeme navedenoga Uredničkog odbora objavljen je br. 1 za 1982., poseban po svom sadržaju, pa ga zato ovdje i navodimo. U cjelini je posvećen dvadesetoj godišnjici Instituta s osvrtom na rad i razvoj Instituta općenito - kako njegova Znanstveno-istraživačkog odjela tako i Arhiva¹⁷. O radu na istraživačkim temama i većim projektima Instituta izvijestili su članovi Instituta.¹⁸ Polovicu tog broja zauzimala je opsežna Biobibliografija svih

¹⁷ Usp. Z. ČEPO, Dva decenija, n. dj. Arhiv Instituta bio je u njegovu sklopu od osnivanja Instituta u listopadu 1961. sve do integriranja u Državni arhiv Hrvatske 1995. godine.

¹⁸ V. OŠTRIĆ, S. KOPRIVICA-OŠTRIĆ, Vojo RAJČEVIĆ, B. JANJATOVIĆ, Z. STIPETIĆ, M. KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, I. JELIĆ i L. SKLEVICKY.

suradnika koji su u vrijeme predaje rukopisa u tisak bili u stalnom radnom odnosu u Institutu. Tako je *Časopis* poslužio i za prezentiranje javnosti dotadašnjeg rada Instituta, s pokušajem kritičkih primjedbi na dosegnuto, kao i otvaranjem perspektiva.

I u ovom razdoblju nastavljen je trend da se u *Časopisu* objavljuju rezultati istraživanja institutskih zaposlenika, ali i relevantni rezultati povjesničara pa i znanstvenika srodnih disciplina, iz Hrvatske i izvan nje na teme iz suvremene povijesti od problematike radničkog pokreta do gospodarskih tema, povijesti hrvatskih iseljenika u Americi te posebice vremena narodnooslobodilačkog rata 1941.-1945. godine¹⁹. Objavljivane su sve vrste radova, od rasprava i članaka do građe i ocjena i prikaza, ali sa spomenutom kategorizacijom.²⁰

Valja istaknuti da je u tom razdoblju na stranicama *Časopisa* vođeno i nekoliko polemika koje su prerasle stručne rasprave i dobile političke konotacije - u mnogo čemu i danas aktualne. Prva je bila polemika Lj. Bobana s tezama general-pukovnika JNA Velimira Terzića o krivnji vođe Hrvatske seljačke stranke dr. Vladka Mačeka za raspad Jugoslavije 1941. godine, pa time i hrvatskih političara uopće, iznesenim u drugom izdanju Terzićeve knjige *Slom Kraljevine Jugoslavije 1941.*, objavljene 1982. godine.²¹ Lj. Boban je započeo polemiku u br. 3./1983. i nastavio u br. 1/1984., upozoravajući i na svoju polemiku s Terzićem prijašnjih godina, kao i na Terzićevu upotrebu falsifikata prigodom artikuliranja njegovih teza. Budući da je V. Terzić umro, polemiku s Bobanom nastavio je pukovnik JNA Milutin Šušović, koji je kao dugogodišnji Terzićev suradnik zastupao iste teze. Polemika se oteгла još neko vrijeme (br.2/1985. i br. 3/1985), a Bobanove tvrdnje nisu pobijene.

Također je bila oštra polemika, s političkim konotacijama, između prof. dr. Vasilija Krestića s Filozofskog fakulteta u Beogradu i člana Srpske akademije nauka, koji je s velikosrpskih pozicija napao knjigu dr. M. Valentića, *Vojna krajina i pitanje njezina sjedinjenja s Hrvatskom 1849.-1881.*, Zagreb 1981. Krestićeva polemika s naslovom *Neprihvatljive ocene o Srbima Vojne krajine* objavljena je u br. 3/1983. U istom broju M. Valentić dao je - *Odgovor na "kritiku" Vasilija Krestića*, pobijajući Krestićeve napade argumentima iz arhivskog gradiva i literature. No, V. Krestić nije bio zadovoljan takvim odgovorom pa je poslao Uredničkom odboru novi, još oštriji i potpuno politički intoniran tekst bez znanstvenih argumenata, što je uredništvo odbilo objaviti i o tome izvijestilo V. Krestića. Taj postupak uredništva Krestić je kasnije napao u glasilu historičara Srbije, ali na taj napad glavni i odgovorni urednici *Časopisa* nisu odgovarali. Krestić je uz to objavio u tom glasilu i svoj odgovor M. Valentiću ne ispustivši svoje političke ocjene.²²

¹⁹ Tako je u br. 1/1983. kao poseban prilog objavljen *Dnevnik Glavnog štaba Hrvatske 1941.-1942.*, svjedočanstvo o posebnostima partizanskog ratovanja u Hrvatskoj.

²⁰ Usp. S. MATKOVIĆ, *Bibliografija*, n. dj.

²¹ Izdavači su bili "Narodna knjiga" Beograd, "Partizanska knjiga" Ljubljana-Beograd i "Pobjeda" Titograd.

²² *Istorijski glasnik*, Beograd, br. 1-2./1984., 129.-162.

Ovdje valja spomenuti i polemički osvrt *Naučna kuliserija jednog političkog pamfleta. U povodu knjige V. Đuretića, Saveznici i jugoslovenska ratna drama*²³ koji je napisao dr. Dušan Biber iz Inštituta za zgodovino delavskega gibanja u Ljubljani. Osvrt je objavljen u br.3/1985., a Biber je pokazao kako je Đuretić potvrdio svoje teze o Draži Mihajloviću, vodi četničkog pokreta, prema Đuretićevoj interpretaciji, antifašistu i antifašističkom pokretu, iskonstruirao i utemeljio na neznanstvenim metodama, ali s jasnim političkim ciljem.

I u ovom razdoblju posvećena je pozornost problemima metodologije povijesne znanosti; osim priloga M. Gross objavljeni su i prijevodi tekstova istaknutih francuskih povjesničara Fernanda Braudela i Pierra Vidala.²⁴

Nastavljeno je i u ovom razdoblju objavljivanje diskusija, ocjena i prikaza, bibliografija te kritički obrađenoga arhivskog gradiva, čime je zadržan kontinuitet iz prijašnjeg razdoblja.

III. Razdoblje 1988. - 1991.

Od broja 3/1987., koji je izišao sa zakašnjenjem, a nakon smrti Z. Čepe (u travnju 1988.) odgovornim urednikom je sredinom 1988. postala dr. Z. Stipetić, direktorica Instituta; ostali članovi Uredničkog odbora ostali su isti. Broj 1-2/1988. uredili su B. Janjatović i V. Oštrić, a od broja 3/1988. glavnim je urednikom imenovan V. Oštrić, dok je Z. Stipetić i dalje imala istu dužnost. S tim posljednjim brojem izmijenjen je donekle i sastav Uredničkog odbora: uz već spomenute članove uredništva za člana je ponovno imenovan D. Bilandžić, dok su novi članovi postali dr. Narcisa Lengel-Krizman, mr. Katarina Spehnik i Dalibor Čepulo, svi djelatnici Instituta.²⁵ Taj sastav uredništva ostao je isti do broja 1-3/1991.

U tom je razdoblju objavljeno šest svezaka Časopisa, s tim što je bio jedan dvobroj (1-2/1988.) i jedan trobroj (1-3/1989.); ukupno je objavljeno oko 1.140 stranica. Pojedini svezak Časopisa imao je od 200 do 270 stranica.

I ti brojevi Časopisa odražavali su dotadašnji kontinuitet u prezentiranju i obradi navedene tematike, a veća pozornost davala se problemima poraća, zatim okupljanju suradnika izvan kuće i iz inozemstva.²⁶

²³ Knjiga u dva sveska objavljena je u Beogradu 1985., a izdavači su bili Srpska akademija nauka i Balkanološki institut.

²⁴ Usp. M. GROSS, *Braudel i Vilar - dva predstavnika francuske historiografije*; F. BRAUDEL, *Historija i društvene nauke. Dugo trajanje*; P. VIDAL, *Marksistička historija, historija u izgradnji*. Tekstovi su objavljeni u br.2/1983., 91.-123. Vidi i: M. GROSS, *Je li u nas metodološka diskusija potrebna ili beskorisna?*, br. 1/1987., 79.-104.

²⁵ U to je vrijeme s br. 1/1987. do br.1-3/1989. prema tadašnjim zakonskim propisima izabran i Izdavački savjet Časopisa u kojem su se kao vanjski članovi nalazili prof. dr. Nikša Stančić s Filozofskog fakulteta, prof. dr. Gordana Vlajčić s Fakulteta političkih znanosti te u ime tadašnjih društveno-političkih organizacija, tj. Saveza komunista Hrvatske - Marijan Radmilović, mr. Radule Knežević i Celestin Sardelić.

²⁶ Usp. S. MATKOVIĆ, *Bibliografija, n. dj.*

Nisu zanemarene niti rasprave s mnogo polemičkih tonova. Tako je Lj. Boban u povodu knjige dr. Milana Bulajića, *Ustaški zločin genocida*²⁷ i Bulajićeve novinske izjave o ulozi Vatikana u vrijeme napada Italije na Jugoslaviju upozorio na njegove metode iskrivljavanja izvora. Utvrdio je da su takve metode davale potpuno lažnu ocjenu ponašanja Vatikana u to vrijeme. Boban se osvrnuo i na knjigu Dragoljuba Živojinovića i Dejana Lučića, *Varvarstvo u ime Hristovo*²⁸ te je osvrtno dokazao falsifikat pisma A. Grisogona upućeno 1942. Alojziju Stepincu, zagrebačkom nadbiskupu. Oba su priloga objavljena u br. 1-2/1988.

Nastavljeno je i objavljivanje ocjena i prikaza recentne domaće i svjetske literature pa je i u tome zadržan kontinuitet, iako ni u ovom razdoblju prikupljanje takvih priloga nije bilo jednostavno i bez teškoća.

IV. Razdoblje 1991.-1998.

Nakon izbora znanstvenog savjetnika dr. M. Valentića za ravnatelja Instituta u jesen 1990. došlo je do izmjena i u sastavu i broju članova Uredničkog odbora. Glavnim i odgovornim urednikom ponovno je imenovan dr. Ivan Jelić. Članovi Uredničkog odbora postali su M. Valentić te mr. (sada dr.) Iskra Iveljić, tada djelatnica Instituta; ona je prestala biti članicom uredništva od broja 1/1994., nakon odlaska na Filozofski fakultet (Odsjek za povijest) u Zagrebu.²⁹

Nakon Jelićeve tragične smrti u travnju 1992. za glavnoga i odgovornog urednika je imenovan dr. Jure Krišto, djelatnik Instituta. U isto vrijeme u uredništvo je ušla i dr. Nada Kisić-Kolanović, tada znanstvena suradnica Instituta, koja je ostala u uredništvu do broja 2/1998. Članom Uredništva s brojem 2-3/1993. postao je mr. (sada dr.) Stjepan Matković, a s brojem 1/1996. dr. Zlatko Matijević, obojica djelatnici Instituta.

Od broja 1.-2./1996. *Časopis* ima i Urednički savjet, odnosno od br. 1./1997. Međunarodni urednički savjet, u kojem se nalaze profesori i drugi znanstvenici s poznatih sveučilišta, arhiva i instituta u SAD-u i u Europi.³⁰

U to je vrijeme, tj. od br. 1.-3./1991. do br. 3./1992. *Časopis* lektorirala i korigirala Zlata Dujmić. Od br. 1./1993. do br. 3./1995. lektor je Snježana Štefok, od br. 1./1996. do br. 1./1998. taj posao obavlja Nikola Živčić, a od toga broja do br. 3./1998. *Časopis lektorira* Sandra Čudina.

²⁷ Knjiga je 1988. objavljena u Beogradu.

²⁸ I ta je knjiga objavljena u Beogradu 1988.

²⁹ Dva sveska *Časopisa* koje je uredio I. Jelić lektorirala je i korigirala Zlata Dujmić, dok su M. Mihalinec i M. Jevšovar obavljali svoje već spomenute poslove.

³⁰ Njegovi su članovi: Sarah A. Kent (University of Wisconsin, SAD), Jill Irvine (University of Oklahoma), Amy Schmidt (National Archives, DC, SAD), Katrin Boeckh (Osteuropa - Institut, München) i Antoni Cetnarowicz (Instytut Historii Krakow, Poljska).

Prema Pravilniku o mjerilima vrednovanja časopisa i publikacija s međunarodno priznatom recenzijom, kao i s njima po vrsnoći izjednačenih časopisa i publikacija koji je donijelo 27. prosinca 1996. Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske *Časopis* spada uz spomenute *Povijesne priloge* u izdanju Hrvatskog instituta za povijest, *Arhivski vjesnik*, ediciju Hrvatskoga državnog arhiva, *Historijski zbornik*, glasilo Društva za hrvatsku povjesnicu i *Radove* Zavoda za hrvatsku povijest. Time je svrstan u najznačajnije hrvatske historiografske časopise.

U vrijeme kad je I. Jelić imenovan drugi put za glavnog i odgovornog urednika iz tiska su izišla dva sveska *Časopisa* i to br. 1-3/1991. i br. 1/1992. s ukupno oko 630 stranica. Ukinute su tada informacijske kartice, ali je prezentacija članaka ostala ista, tj. zadržana je decimalna klasifikacija i kategorizacija članaka od izvornoga znanstvenog članka do prijašnjeg priopćenja.

Pod uredništvom dr. Jure Krište, kao glavnog i odgovornog urednika od br. 2/1992. do početka 1999. izišlo je 17 svezaka *Časopisa*, s tim što su neki bili dvobrojevi, na ukupno oko 4.150 stranica.³¹ I dalje je ostala ista oprema članaka od decimalne klasifikacije tematike do kategorizacije, a određivanje rubrika se dijeli na članke i ocjene i prikaze ili prigodne rubrike od obljetnica do obavijesti o znanstvenim institucijama.³²

Već od br. 1.-2./1991., od članka *Institut za suvremenu povijest, U povodu tridesete obljetnice*, nastalog na temelju elaborata o razvojnom programu Instituta iz lipnja 1990. u *Časopisu* je naglašeno da će se daljnja istraživanja usmjeriti na problematiku stvaranja i razvoja modernoga hrvatskog društva, ali uzevši u obzir ukupnu povijest hrvatskog naroda što znači ne samo na teritoriju Hrvatske nego i izvan nje. Prema tom cilju usmjeren je i *Časopis*, pa su već brojevi 1.-2./1991. i br. 3/1991. bili u znaku te orijentacije. Od tada pa sve do kraja naslovljenog razdoblja više nema članaka s tematikom iz radničkog pokreta. Pozornost se posvećuje drugim aktualnim temama iz hrvatske povijesti: djelovanju nacionalnih političkih stranaka, položaju Hrvatske u sklopu Austro-Ugarske i Jugoslavije (monarhističke i socijalističke), ljudskim gubicima u Drugom svjetskom ratu, ulozi Katoličke crkve, itd.

Od tih navedenih tema ovdje ćemo istaknuti obradu *Aktualne teme* u br. 1-3/1991., u vrijeme agresije Srbije na Hrvatsku. Riječ je o izvornom znanstvenom članku I. Jelića, *O nastanku granice između Hrvatske i Srbije* te o obavijestima Aleksandra Buczynskog o simpoziju *Nesigurna budućnost Jugoslavije* i Andreje Feldman o odnosu američkih slavista i Hrvatske.³³ U istome broju *Časopisa* spominjemo i *Okrugli stol* na temu *Hrvatska 1941.* na kojem dr. Darko Bekić, akademici - D. Bilandžić, H. Sirotković i Lj. Boban te V. Đ. Degan, I. Jelić, dr. Drago Roksandić, dr. Mihael Sobolevski, Z. Sti-

³¹ Od br. 1/1994. na naslovnoj stranici se ne označava broj stranica samo jednog broja nego kontinuitet stranica od br. 1. do br. 3. u pojedinoj godini.

³² Od br. 1/1993. Uredništvo upozorava da "ne odgovara za navode i gledišta iznesena u pojedinim priložima".

³³ Usp. S. MATKOVIĆ, *Bibliografija*.

petić, P. Strčić i G. Vlačić raspravljaju o položaju glavnih političkih čimbenika u vrijeme nakon sloma jugoslavenske monarhije u travnju 1941.³⁴

Nakon Jelićeve smrti novo uredništvo *Časopisa* posvetilo je njemu i njegovoj preminuloj ženi dr. Fikreti Jelić-Butić, također djelatnici Instituta, poseban broj *Časopisa*, odavši im tako posthumno priznanje, i to I. Jeliću za dugotrajno vođenje uredništva i Znanstvenog odjela, a F. Jelić-Butić za dugotrajan rad u Institutu.³⁵

Pod uredništvom dr. J. Krište posvećena je pozornost nekim novim temama, zatim temama koje nisu bile dovoljno zastupljene na stranicama *Časopisa* kao i temama o kojima postoje kontroverzna mišljenja, a javljaju se i novi autori.

Prvi je takav broj 2.-3./1993. U njemu su pod naslovom *Studije o Katoličkoj crkvi* objavljeni radovi J. Krište, *Dugoročne posljedice netočnog pridijevanja: Je li bilo klerikalizma u Hrvata?*, Iskre Iveljić, *Katolička crkva i civilno društvo u Hrvatskoj 1848. godine* i Zorana Grijaka, *Teologija povijesti ili klerikalizam: Odnos vjere i politike u Mihovila Pavlinovića*. Obradi povijesti Katoličke crkve bilo je posvećeno još nekoliko članaka u sljedećim brojevima *Časopisa*. Tako je u br. 3./1996. objavljen članak Stipana Trogrlića, *Katolička crkva u Istri u nacionalno-političkim i idjenim previranjima* te Z. Grijaka, *Problem odvajanja riječke župe od Senjsko-modruške biskupije (1891.-1913)*, a u br. 2./1997. tekst J. Krište, *Vjerski prijelazi u NDH - primjer šibenske biskupije*.³⁶

Časopis br. 2./1994. posvećen je značajnom događaju u povijesti Republike Hrvatske: prvom posjetu Svetog Oca u rujnu 1994. godine. U *Časopisu* su objavljeni *Dokumenti* o tom događaju - govor predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana i Papin govor u Vatikanu hodočasnici iz Hrvatske o tom njegovom posjetu.

U *Časopisu* je objavljena kao tematski blok i problematika demografskih promjena u Hrvatskoj s obzirom na žrtve rata. Takva je tema u br. 2.-3./1993. *Demografija i žrtve rata*, koju su prezentirali V. Žerjavić, *Kretanja stanovništva i demografski gubici Republike Hrvatske u razdoblju 1900.-1991. godine* i dr. M. Sobolevski, *Prešućena istina - žrtve rata na području bivše Jugoslavije 1941.-1945. prema popisu iz 1964. godine*.

S naslovljenom temom *Hrvatski narod u Drugom svjetskom ratu* - br. 3./1995. - objavljene su u *Časopisu* proširene verzije priopćenja sa znanstve-

³⁴ Isto.

³⁵ Bio je to br. 3./1992., a u njemu su s izvornim znanstvenim člancima, odnosno bibliografijom radova I. JELIĆA i F. JELIĆ-BUTIĆ istupili poznati povjesničari i drugi stručnjaci iz Hrvatske i inozemstva: M. VALENTIĆ, Ivo BANAC, Lj. BOBAN, H. SIROTKOVIĆ, H. MATKOVIĆ, Z. MATIJEVIĆ, M. KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Franko MIROŠEVIĆ, Zdenka ŠIMONČIĆ-BOBETKO, ing. Vladimir ŽERJAVIĆ, M. MATICKA, N. KISIĆ-KOLANOVIĆ, W. D. BEHSCHNITT, P. FRANKLIN LYTLE, G. VLAJČIĆ i M. SENTIĆ. Usp. S. MATKOVIĆ, *Bibliografija*.

³⁶ Vidi i: S. MATKOVIĆ, *Bibliografija*.

nog skupa održanog u Institutu 6. listopada 1995. godine. Sudjelovali su J. Krišto (s dvama priložima), dr. Jere Jareb, N. Kisić-Kolanović, Z. Radelić, M. Sobolevski, Jozo Ivičević, dr. Anđelko Mijatović, akademici - H. Sirotković i Dubravko Jelčić, M. Kolar Dimitrijević, V. Žerjavić, Ante Krmpotić, Zvonimir Jelinović i Zdenka Baždar. Ti su autori obradili razne aspekte razdoblja između 1941. i 1945. godine, političke događaje i povijest Katoličke crkve te gospodarsku i kulturnu problematiku i stanje arhivskoga gradiva.

Uz pomoć posebnoga tematskog bloka pozornost je posvećena i hrvatskim političkim strankama i njihovoj djelatnosti u razdoblju između dvaju svjetskih ratova. Tako su u br.1.-2./1996. objavljena tri članka na temu parlamentarnih izbora u Kraljevini SHS, odnosno Kraljevini Jugoslaviji: H. Matković, *Parlamentarni izbori i stranačke borbe na sisačkom području između dva svjetska rata*, Z. Matijević, *Hrvatska pučka stranka i II. parlamentarni izbori u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca* i B. Janjatić, *Izborni teror u Hrvatskoj 1923.-1927.*

Uz te tematske blokove u *Časopisu* je navedena problematika obrađivana i u mnogim drugim člancima iz pera spomenutih autora, ali i onih koji nisu navedeni. O obrađenim temama iz hrvatske prošlosti od sredine 19. stoljeća do naših dana iscrpno nas obavještava spomenuta *Bibliografija* koju je za ovu prigodu sastavio dr. Stjepan Matković. Pisali su ih zaposlenici u Institutu, ali i autori izvan kuće, i to ne samo iz Hrvatske nego i iz inozemstva, iako su zbog financijskih razloga ukinuti autorski honorari.

I u ovom razdoblju u *Časopisu* je došla do izražaja kritika - u ocjenama i prikazima posebno, kao i u rubrici Kritički osvrti i Reagiranjia - postignutih rezultata historiografije i povijesne publicistike.³⁷ Bilo je i kritičkih rasprava s polemičkom notom od kojih valja spomenuti onu između prof. dr. Nikše Stančića i prof. dr. Petra Korunića, obojice profesora s Filozofskog fakulteta u Zagrebu o problemima određenja nacionalne zajednice u hrvatskoj politici 19. stoljeća (objavljene u br. 2.-3./1993., br. 1. i 3. za 1994.), zatim između V. Žerjavića i dr. M. Sobolevskog u brojevima 1 do 3 iz 1994. o istraživanju broja žrtava tijekom Drugoga svjetskog rata.

I u ovom razdoblju nisu zanemarene druge rubrike poput Ocjena i prikaza i Građe, o čemu također svjedoče bibliografski podaci objavljeni u ovom broju *Časopisa*.³⁸

I na kraju umjesto zaključka, jer je iz iznesenih činjenica razvidan razvoj *Časopisa za suvremenu povijest* Hrvatskog instituta za povijest tijekom triju desetljeća, valja naglasiti sljedeće: bez obzira na sve mijene kroz koje je prošao Institut, a s njim i *Časopis*, na promjene u sastavu uredništva, na velike i duboke političke i druge promjene u društvu, *Časopis* je u ovih trideset godina, odražavajući dakako i te transformacije, nastojao biti i ostao je hrvatskim i drugim znanstvenicima otvorena i rado primana tribina. Po obradi tematike i

³⁷ Isto.

³⁸ Više o takvim tekstovima na i. mj.

po otvorenosti u pronalaženju odgovora na pitanja i dvojbe u interpretiranju povijesti Hrvatske i hrvatskog naroda, po okretanju problematici drugih naroda i nacionalnih manjina od sredine 19. stoljeća s težištem na 20. stoljeću *Časopis* je imao i ima visoku znanstvenu razinu te je time postao i ostao jedan od najznačajnijih časopisa hrvatske historiografije, priznat i poznat u domovini i u svijetu.

SUMMARY

ON THE 30TH ANNIVERSARY OF THE JOURNAL FOR CONTEMPORARY HISTORY (1969-1999)

The thirtieth anniversary of the *Časopis za savremenu povijest* published by the Hrvatski institut za povijest (Croatian Institute for History) in Zagreb (1969-1999) gives the occasion for a review and analysis of its contents, looks, and accomplishments. *Časopis* was initiated at the then Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske (The Institute for History of the Workers Movement in Croatia) in order to expand the research beyond workers and their political and union organisations and beyond the period of the World War II, which were dominant themes at the Institute. This intention resulted in the expansion of the research and in the publication of the results in the journal. The tradition of co-operation with researchers outside of the Institute and with those abroad continued. The journal published numerous themes from national history as well as history of other nations and minorities. The problems of historical methodology and of evaluation of books and other works were not neglected. One of the marks of the journal is the presence of polemics. The journal succeeded in maintaining these characteristics in spite of changes of political situations, by which it was stamped.